Pedagogická fakulta UJEP v Ústí nad Labem
katedra bohemistiky
doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.
Králova výšina 7
400 96 Ústí nad Labem
andrecito1@seznam.cz
tel.: +420 776 323 716

Pedagogická fakulta UK v Praze
katedra germanistiky
PhDr. Tamara Bučková, Ph.D.
Magdalény Rettigové 4
116 39 Praha 1 - Nové Město

V Ústí nad Labem dne 1. října 2021

Posudek habilitační práce
Tamara Bučková: Interkulturní didaktika cizojazyčné literatury. Kontexty a perspektivy.

Na úvod posudku habilitační práce PhDr. Tamary Bučkové, Ph.D. musím konstatovat, že osobnost i dílo této etablované germanistky znám; jsem seznámen s autorčinými inovativními pedagogickými snahami i její odbornou erudicí a bohatou publikační činností zejména v oboru literatury pro děti a mládež.

Habilitační práce kolegyně Bučkové dle mého soudu svým zaměřením dobře zapadá do oboru pedagogiky, neboť se věnuje oborové didaktice (konkrétně didaktice cizojazyčné literatury). Pokud je mi známo, česká monografická publikace zasvěcená didaktice cizojazyčné literatury u nás doposud nevznikla, v tomto ohledu se jedná o důležitý novátorský počin. Dále je třeba připomenout, že tato didaktika cizojazyčné literatury je v habilitačním spise kolegyně Bučkové pojata v interkulturních souvislostech (odtud v názvu habilitační práce *interkulturní didaktika*). Protože takto pojatou publikaci (interkulturní didaktiku cizojazyčné literatury) nelze napsat s obecnou platností, není to koneckonců obecná didaktika, ale didaktika speciální, bylo ji třeba vystavět na konkrétním jazyce a pokud možno také na vymezené množině literatury (žánru, období atp.). Kolegyně Bučková si přirozeně ke svému odbornému zaměření zvolila německy psanou literaturu pro děti a mládež a téma 2. světové války. I přes toto zaměření je zřejmé, že práce má velkou tematickou šíři, zcela relevantní požadavkům na habilitační spis, a že se její autorka musí vypořádat s řadou teoretických i praktických problémů.

Na okraj je třeba poznamenat, že slovo interkulturní v názvu habilitační práce ani interkulturní dimenzi celého spisu nevnímám jako podlehnutí módnímu trendu multikulturality a interkulturality, který zejména v posledním desetiletí ovládl (nejen) diskurs věd o vzdělávání, ale jako nezbytné hledisko, resp. nezbytný přístup v didaktice cizojazyčné literatury. Máme-li se zabývat problémem, jak zprostředkovat žákům/studentům/učícímu se subjektu cizojazyčnou literaturu, nelze to dělat jinak než interkulturně: vždy budeme, ať již zjevně či latentně, „překládat“ z jedné kultury do druhé a *vice versa*.

Jsem přesvědčen, že řešení takto pojaté, v zásadě mnohovrstevnaté práce si žádá pregnantní uchopení klíčových kategorií a pojmů a jasnou strukturaci. S tou se autorka vyrovnává poměrně dobře, výklad byl alespoň pro mě coby didaktika oboru přinejmenším příbuzného jasný, několik otázek nalezne autorka habilitační práce v závěru tohoto posudku. Stejně tak si řešení řady problémů s tématem spjatých vyžádalo množství i hloubku poznámkového aparátu a množství relevantní zejména zahraniční sekundární literatury, obojí dle mého soudu autorka naplnila.

Kontext, který autorka spisu pro objasnění svých snah v oblasti didaktiky cizojazyčné literatury vykládá, je vskutku široký, nikoli snad však odtažitý. Já osobně v autorčině snaze uvádět řadu klíčových kategorií oboru a fenoménů spatřuji důslednost, místy až snahu o úplnost. V tomto ohledu jsou některé klíčové kategorie a fenomény vykládány až od samé podstaty, příkladem budiž pojednání o literatuře v kontextu kultury (podkap. 2.1), pojednání o stratifikaci pojmu krásné literatury a otázce kánonu (podkap. 3.1) atp.

Oceňuji, že v habilitačním spise kolegyně Bučkové je bohatě zastoupena reflexe výukové praxe, např. analýza učebních materiálů (učebnice, čítanky, projekty), analýza kurikula (RVP), Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky atp. (zejm. kap. 4), rovněž ale také návrhy pro výukovou praxi cizojazyčné literatury pro děti a mládež, např. v rámci kapitoly 7 autorka navrhuje dva textové korpusy literatury pro děti a mládež (korpus děl s válečnou tematikou a korpus děl mimo tuto tematiku). (kap. 7.1.1.1 a 7.1.1.2. habilitační práce)

Po prostudování habilitačního spisu kolegyně Bučkové musím konstatovat, že její práce řeší nebývalou šíři různých typů otázek, problémů, podnětů, fenoménů přímo spjatých s literaturou pro děti, literaturou jako celkem, literární kulturou, uměním nebo kulturou obecně a obsahuje nebývalé množství odkazů na pojetí i zkoumání těchto fenoménů. Ve snaze postihnout interkulturalitu, resp. dostát vize interkulturality v didaktice svého oboru, tedy didaktice cizojazyčné literatury, kolegyně Bučková řeší, nebo se alespoň vyrovnává s takovými kategoriemi (zcela namátkově pro ilustraci šíře) jako ontogeneze čtenářství, teorie žánrů, cizojazyčné čtenářství, textový korpus LPDM, symbolická platnost literárního díla, literatura jako systém symbolů, v tomto ohledu také literární sémiotika, lingvistika, atp. O naznačené šíři svědčí také různé exkurzy, myšlenkové mapy, bohaté komentáře k obrázkům a tabulkám atp. v rámci posuzovaného habilitačního spisu. V tomto ohledu se podtitul habilitačního spisu kolegyně Bučkové *Kontexty a perspektivy* již nejeví jako redundantní dodatek, ale jako zasloužený podtitul.

Zcela specifické kompetence musela kolegyně Bučková prokázat v kapitolách týkajících se literatury pro děti a mládež s tematikou 2. světové války (kap. 3.5 a dále). Dle mého názoru i na tomto poli prokázala potřebnou erudici a potřebnou šířku i hloubku zpracování této problematiky; zde se potvrzuje, že erudovanost v didaktice (jakkoli vymezené, obecné či oborové) neexistuje bez erudovanosti v „oboru“ (dějiny literatury, popř. dějiny literatury pro děti a mládež).

Kolegyně Bučková zakončuje svou knihu symbolicky aspektem kulturní paměti (kap. 8.3.1.4.), to je dle mého soudu velmi vhodně zvolené a také příznačné zakončení publikace věnující se interkulturně pojaté didaktice cizojazyčné literatury. Kulturní paměť lidstva je totiž něco, k čemu literatura imanentně směřuje díky svému tematickému zakotvení i díky tomu, že se literární díla, jejich texty i kontexty logicky stávají vzdělávacím obsahem: “…lze tedy připustit, že se na utváření fenoménu kulturní paměti podílí rovněž umělecká literatura ve smyslu umělecké tvorby jako specifického svědectví o konkrétní době […]; svou relevanci má rovněž zacházeni s touto literaturou jako předmětem i prostředkem vzdělávání“ (s. 219 habilitační práce). V tom je také nejen možnost, ale možná přímo základ literární interkulturality.

Kolegyni Bučkové vznáším tyto podněty pro obhajobu:

1/ Autorka habilitačního spisu si zaměřením na německy psanou literaturu a tematiku 2. světové války přibrala ještě jednu vrstvu řešené problematiky, a tou je obraz holocaustu v německy psané literatuře pro děti a mládež a s ním recepce německy psané literatury pro děti a mládež s tematikou holocaustu, autorka to ostatně sama v práci naznačuje. Jak se s tímto interpretačním a recepčním problémem může vyrovnávat právě didaktika cizojazyčné literatury, resp. konkrétní učitel?

2/ O podtitulu habilitačního spisu *Kontexty a perspektivy* jsem se již zmiňoval a na jeho obhajobu jsem do svého posudku uváděl především *kontexty*. Nyní by mě zajímaly ony *perspektivy*. Prosím autorku habilitačního spisu, aby krátce pohovořila o perspektivách (interkulturní) didaktiky cizojazyčné literatury.

3/ Které podněty pro další zkoumání v oboru didaktiky cizojazyčné literatury kolegyně Bučková ve své práci sama spatřuje? Odpověď na tuto otázku lze samozřejmě spojit s pojednáním o perspektivách viz námět č. 2/.

Závěrečné stanovisko oponenta habilitační práce:

Jsem přesvědčen, že habilitační spis PhDr. Tamary Bučkové, Ph.D. je vyzrálým dílem plně zapadajícím do oboru pedagogika a přinášejícím do tohoto oboru mnohé cenné poznatky. Dále jsem přesvědčen, že tento habilitační spis přispěje ve svém konečném efektu také k formování oboru didaktiky literatury jako plnohodnotné vědní disciplíny. Kolegyně Bučková do tohoto oboru přináší subdisciplínu, a to didaktiku cizojazyčné literatury.

Předkládaná habilitační práce **splňuje** základní požadavky kladené na habilitační práce v oboru pedagogika, **přináší nové pohledy, nové vědecké poznatky a podněty pro další zkoumání**. Práci proto plně **doporučuji k obhajobě** v rámci habilitačního řízení v tomto oboru a po jejím úspěšném absolvování doporučuji udělení vědecko-pedagogického titulu docentka.

doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.
katedra bohemistiky
Pedagogická fakulta UJEP v Ústí nad Labem
Králova výšina, 400 96 Ústí nad Labem
andrecito1@seznam.cz
tel.: +420 776 323 716